

Eğitimde Yörelerearası Dengesizlik

Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

Son günlerde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu'nun «EĞİTİMDE YÖRELERARASI DENGESİZLİK» başlıklı bir incelemesi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları arasında çıktı. (*) Bu incelemede yazar, 1965 yılında çeşitli illerdeki liselerden Üniversitelerarası Giriş Sınavına katılan bütün öğrencilerin giriş testlerinde aldıkları puanlara dayanarak yaptığı bir incelemeyi, aradan 10 yıllık bir süre geçtikten sonra 1976 yılı için yineliyerek Türk eğitimindeki yörelerearası dengesizlik sorununa ışık tutmaya çalışmaktadır. Bu araştırmanın aşağıya olduğu gibi aldığımız «bulguların özeti» bölümünü, okuyucularımızın ilgi çekici bulacağını umuyoruz.

Bulguların Özeti

Bu araştırmanın ortaya koyduğu bulgular şöyle özetlenebilir :

1. 1965 ile 1976 yılları üniversitelerarası seçme sınavları sonuçlarına göre yapılan sıralamada, arada on yıllık bir sürenin geçmiş olmasına karşın, bölgelerin görelî durumlarında önemli bir değişiklik olmamış, 1965'te üst sırada yer alan Marmara, Ege, İç Anadolu bölgeleri ile sonuncu gelen Doğu Anadolu bölgesi görelî durumlarını olduğu gibi korumuşlardır. 1976'daki biricik değişiklik, 1965'te kazanan katılan oranına göre yedi bölge arasında altıncı olan Akdeniz bölgesi nin kendinden önce gelen Güney Doğu ile Karadeniz bölgelerinin önüne geçerek dördüncü sıraya yükselmiş olmasıdır.

2. 1965'ten 1976'ya, bölgeler arasındaki açıklık kapanmamış, büsbütün genişlemiştir. Durumu değiştirecek önlemler alınmazsa bölgelerarası dengesizliğin giderek daha da artacağı anlaşılmaktadır.

3. 1965'teki durumla 1976'daki durumun karşılaştırılması, gerek lise sayısındaki gerek üniversitelerarası seçme sınavına katılan aday sayısındaki artış oranları bakımından, yurdun en az gelişmiş bölgeleri olan Doğu Anadolu ile Güney Doğu Anadolu'nun öbür bölgelerden daha ilerde olduğu görülmektedir. Gerçek bir gelişme göstergesi olarak alınmaları güç de olsa, bu gibi nicel artışlar bile söz konusu bölgelerin belirgin bir ilgi görmeye başladığının, dolayısıyla da böl-

(*) Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu. Eğitimde Yörelerearası Dengesizlik (Ankara : S. B. F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, 1980) (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No. 439), 46 sayfa.

gelerarası dengesizliklerin giderilmesi yönünde ağır da olsa bir eğilimin başlamakta olduğunun bir belirtisi sayılabilir.

4. Bölgelerarası dengesizliğin yanı sıra bölgelerden her biri içinde de dengesizlikler vardır. Üstelik bu dengesizlikler, en ileri bölgelerimizde bile bölgelerarası dengesizliklerin çok üstündedir. Eğitim alanındaki iç dengesizliklerin en yoğun olduğu bölge yine Doğu Anadolu'dur. Bu nedenle, Türkiye'de bölgelerarasından çok «yörelerearası» bir dengesizlikten söz etmek daha uygun olacaktır. Ayrıca, Türkiye'deki bölgelerarası çelişkiler olsun, bölgeler içi çelişkiler olsun, genel ortalamalara yansıyanın çok üstündedir.

5. Bu araştırmada, ülkedeki yedi bölge ile ilgili olarak ayrı ayrı çözümlenmeler yapılmış, bu arada illere göre 1976'daki lise sayısı, üniversitelerarası seçme sınavına katılan öğrenci sayısı, kazanan sayısı, en yüksek başarı oranı, en düşük başarı oranı, aradaki açıklık sayılarla gösterilmiş, ayrıca 1965 ile 1976 durumları arasında gerek başarı oranına gerek puan ortalamasına göre karşılaştırmalara gidilmiştir. Bu arada her bölgenin bu yıllardaki en başarılı üç ili ile en düşük başarılı bir ili, en yüksek başarılı liselerle en düşük başarılı liselerin bulunduğu iller, bunların başarıları arasındaki açıklıklar verilmiş, görece durumlarında kendini gösteren değişiklikler belirtilmiştir.

6. İllere toplu olarak bir göz atıldığında, 67 il içinde en başarılı on ilden beşi Marmara, üçü Ege, ikisi İç Anadolu, bölgeesinde, buna karşılık en az başarılı on ilden yedisi Doğu, üçü Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Kütahya gerek 1965'te gerek 1976'da ilk on il arasındaki, Bitlis, Muş, Bingöl, Kars, Mardin son on il arasındaki yerlerini korumuşlardır.

7. Toplam 30 il, 1965'te toplam puan ortalamasına göre yapılan başarı sıralamasında daha alt düzeylerdeyken 1976'da daha üst düzeylere çıkmış, 5 il görece yerlerini olduğu gibi korumuş, 32 ilin durumunda 1965'e göre gerileme görülmüştür. En büyük sıçrayışı sırasıyla Aydın, Kırklareli, Erzincan, Antalya, Çanakkale, Kayseri, Kastamonu, Bilecik, Sakarya, Denizli, Konya, Sinop, Muğla, en büyük gerilemeyi de yine sırasıyla Çankırı, Giresun, Amasya, Yozgat, Erzurum, İçel, Sivas, Balıkesir, Elazığ, K. Maraş, Rize, Adıyaman illeri göstermişlerdir. Sıralamadaki durumunu olduğu gibi koruyan iller ise Ankara, Kırşehir, Manisa, Trabzon, Tunceli'dir.

İllerin sıralamadaki yerlerinde görülen önemli düşüşler son yıllarda köylerde bile açılan ortaokullarda yetersiz bir öğrenim gördükten sonra liselere gelen öğrencilerin yaptıkları olumsuz etkiden ileri gelmiş olabilir. Böylece, başka etmenlerin de oraya girmesiyle bütün

illerin genel sıralamadaki yerlerinin geniş ölçüde değişmiş olabileceği de açıktır.

8. Araştırma, illerin toplumsal — tutumsal gelişmişlik düzeyleriyle o illerdeki ortaöğretim kurumlarından gelen öğrencilerin başarı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu açıkça ortaya koymuştur. 1970 yılı gelişmişlik göstergeleriyle 1976 üniversitelerarası seçme sınavındaki başarı oranları arasındaki bağıntı katsayısı, 0.721, toplam puan ortalamaları arasındaki katsayı ise 0.692 olarak, 01'lik bir yanılma düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bağıntı katsayısı Marmara, Ege, İç Anadolu, Güney Doğu, Doğu Anadolu bölgeleri için de yine 0.1'lik bir yanılma düzeyinde anlamlı bulunmuş, Karadeniz ile Akdeniz bölgelerine ilişkin katsayılar metinde bir ölçüde açıklanan özel bir takım nedenlerle anlamlı çıkmamıştır.

9. Ülkenin görece ileri bölgelerindeki ortaöğretim kurumlarından gelenler, daha çok yeğlemelerinin ilk sıralarında yer alan, gençleri yüksek saygınlıklı, bol kazançlı, parlak geleceklî uğraşlar için yetiştiren yükseköğretim kurumlarına girebilmekte, buna karşılık koşulları elverişsiz yörelerdeki ortaöğretim kurumlarından gelenler, bu kurumlarda genellikle iyi yetişemedikleri için ancak toplumsal saygınlığı gibi kazanç olanakları da pek yüksek olmayan iş alanlarına huzırlayan yüksek öğretim kurumlarına girebilmektedirler. Yeğleme sıralamalarının genellikle alt düzeylerinde yer alan bu yüksek öğretim kurumlarına giren söz konusu öğrencilerin, gerçek isteklerine uygun düşmeyen bu kurumlarda düşük bir güdülenme düzeyinde buldukları için yeterince başarılı olamadıkları sonucuna varmak da bir yanılğı payı bulunmasa gerektir.

ULUSAL EĞİTİM POLİTİKAMIZ

Yayına Hazırlayan : Dr. Nizamettin KOÇ

100 TL.

Türk Eğitim Derneği Bilim Dizisi Yayını
